САНА ОЛОХ

ЧУРАПЧЫ УЛУУЬУН ХАҺЫАТА

ХАҺЫАТ 1931 СЫЛ АЛТЫННЫЫ 15 КҮНҮТТӨН ТАХСАР

№ 88 (8369) ☆ 1998 сыл атырдьах ыйын 8 күнэ. Субуота ☆ Сыаната—1 солк. 10 харчы

СОЦИАЛЬНАЙ САКААС: ҮЛЭ ОЛУС БЫТААН

ДЬАҺАЛТА СҮБЭТИН МУННЬАҢА

Эрдэ эйэтиннэриллибитин курдук, улуус дьаһалтатын сүбэтин мунньаҥа иккис бөлүрүөхүнан «Улуус 1998 сылга социальнай саҕааһын толоруута үлэлэрин түһүнан» Алаҕар уонна Төлөй нэһилиэктэрин баһылыктара В. М. Протодьяконов, И. Н. Аммосов информацилара истиллиннэ.

Бастакынан Алаҕар баһылыта В. М. Протодьяконов турда. Нэһилиэккэ 834 киһи олорор, 273 хаһаайыстыба баар, үлэлиир киһитин ахсаана 306, үлэлээбэт 44 киһиттэн улуустаабы үлэ кинигэр 4 киһи регистрацияламмыт, 120 пенсионер баар. Быйыл 6 чаһынай дьиэ үлэҕэ киирбит, 15 дьиэ тутулла сылдьар.

Хаһаайыстыбата. Нэһилиэк үрдүнэн барыта 1603 ынах сүөһү, 650 сылгы, 116 сибининьэ иитиллэр. Сыл аҥаатыгар 231 тонна үүт, 4,2 тонна эт туттарыллыбыт. «Чыаппара» табаарыстыба коллективнай хаһаайыстыбаван сайдар.

Улахан, бөҕө оннук элбэх проблемалаах улуус кытыы нэһилиэгин социальнай мэтириэтэ итинник. Рынок усулуобуйатыгар үлэлээһиннэ, нэһилиэнньэ көмүскэлэах, социальнай тирэхтээх буолуутуттар түбүламмыт улуус дьаһалтатынан тиэрдиллибит бу дьоһун ситиһиилээх социальнай саҕааны толоруурга, дьэ, туох хамсаһыы, үлэ бөрбүтүн аны информацияттан билиэхха. Тыыннаах буолуу тыа сиригэр сүрүн иитимминьбит, ол эбэтэр сүөһүбүт-сылгыбыт эҥэтиэ туруутуттан, хаһаайыннаттан, бородуукуоскуйаны биэриититтэн тутулуктаах эрдэҕэ. Информация да оннук саҥаланна.

—Сылгы ыччата суоҕа. Социальнай саҕаас быһыытынан 600 тоҥо буолуохтааҕа, ону 650 тоҥоҥон, ол иһигэр биэтин 349 тоҥоҥон толорудубут. Сылгыны иниэкитин эбэтэр ыах да баар. Оттон ынах сүөһү ахсаан эттүнэн баар эрээри, ыраах ынах ахсаана быыаннан аҕыйыыр чинчилээх, ол эбэтэр тиэрдиллибит 520 ойуугар билиҥнитэ 492 ыанньыктаахтыт. Бу иһиттэн «Чыаппара» табаарыстыба ыанньыта 312, нэһилиэнньэ ыаҥа 149 уонна баһынай хаһаайыстыбаларыгар 31 баар.

Бородуукуоскуйаны туттарыы. Маннык улахан иэдэс табаарыстыба ылар. Ол эбэтэр сыл 7 ыйын түмүгүнэн 234 тонна үүт туттарыллыбыттыттан 155 тонната, 4,2 тонна эттэн 2 тонната киниэнэ. Саҕаайыннан тиэрдиллибит үүт, эт туоларын ыыахтаах. Бурдук ыаллыбат. Итэ 400 гектарга тиэрдиллибитэ. Нэһилиэк күөх үүнүмэйэ аҥаан сүөһү аһылыга эрэ буоларга ыраах. Барыта 160 гектар баһыналаахтыт кэҥэтэ ыаҥа суох.

Оттоохун. Быйыл сыл тахсарга нэһилиэк 1720 тонна быыаннаах. Баһынайдар быыаннарын толорудар, нэһилиэнньэ эҥэ бу күннэргэ бүтэр, оттон табаарыстыба 1100 тонна быыаннаҕыттан күн бүгүн 250 тоннаны кэбистэ. Икки звенота Төлөй уонна Бахсы нэһилиэктэригэр оттуур, эмиэстэҕэ икки звенота баар. Атырдьах ыйын саҥатыттан эбии биир звеноны туруоран, уонускаҕа сылдьааччылары ыытыан, охсуону саҥалаатылар. Хаалыы сүрүн биричиинэтэ техника эргэрбитэ, оттуур сир ыараҕаһа буолла. Дьэҥэр быйылгы курдук үүнүүлээх сылга иккис сириэн көбөн оттуо дуо?—диэн баһылык сүрүн сыныаралара, тэрээһини отчуоттаата.

Итэ бүгүн баар, илиитэ туппут хартыына. Оттон социальнай саҕааны толоруурга, нэһилиэк дьаһалтатынан чочу туох үлэ барбытын ыйытыыга эмиэт коруй суох-баар, ыйбат-биэрбэт оттүнэн эргийэн тардыста. Быһата, улуус бу туоннаах дьаһала нэһилиэк сходугар эрэ көрүлүбүт курдук. Итэн-тоҥон, илиитин араарбакка үлэлээбин ыаллыбытах. Ол да иһин, производствоны салгыы кэҥэтиэ, дьону үлэлээх оҥоруурга хаммын да үлэ барбата кистэн тардыста. Сыччах сылгыны эбэтин уонна кирпичиччэ сыаҕын үлэлэтэргэ баҕалаахтара этиллиннэ. Табаарыстыба улуускаа биир бастакынан ыалыбыт эбэх оруттээх үлэлэрин хайысхата кэлин умнуллан, көҥүрэн, күн бүгүн позицияларын ыһыктыбыта сэмэлэннэ. Онуоха баһылык «сөбүлэһэн» олорон биэрбитэ ыытаанах киринтиэҕэ тардылынна. Производство улахан ангарын, үөһэ ахтыллыбытын курдук, тутан олорор коллективнай хаһаайыстыба онвоҕор ити оттоохуҥун кыайбакка ыһаро «техникаттан, сир суоҕуттан» диэн ыспыраанкалаһа сатаабыннан ыраанната.

Төлөй нэһилиэгэр балаһыанньа ырыы атын. Маннык 403 киһи олорор, онон даҕаны бу дьоҕус нэһилиэгэ алаҕардары кытта тэнии тутар ыраах. Нэһилиэк быһыытынан саҥа сайдаллар. Ол иһин буолуо, сорох саҥалаһыннар суох буолбатахтар. Бу И. Н. Аммосов курдук опыттаах, солайбар үлэҕэ дьоҕурдаах баһылыктан быһаччы сөбүлэтэх. Оннук да маннык этиллэр, сыаналаатылар.

Нэһилиэккэ 102 үөрэнээччилээх орто оскуола, 50-ча кырачаан дьон сылдьар детсадтара, Культура дьиэтэ, балыыһа, маҕазыын, АТС баар, баһынай хаһаайыстыбатыттан үлэлиллэр. Социальнай саҕаас ыраах сүөһүгэ уонна сылгыга толоруллан ыһар. Ол эрээри бородуукуоскуйаны ылыы ыыйтарбата.

—Үүт-эти туттарыы үчүөтэ ситэ-хото хонтуруолламмат, онтоҕуллубат,—диэр оку баһылык. —Үүт, эт дотацията кэмигэр кэлбэтиттэн кыа туту сатыырыыан, үүт-хайаҕас кастөрүнэн туттар, бартердаһар. Сүөһү ахсаанын, бородуукуоскуйаны эбэтиигэ үлэлэһэр өрүт хайысхата эрдэс. Бастатан, оттуур ходуһалары кэҥэтиигэ, ырендиэҥ биэрэргэ үлэлэһэбит. Аҥардас быйыл оттоохуҥнга 420 гектар сири эбии биэрдибит, арыыннан, солиркаттан хааччыйдыбыт. Бу сүөһүнү иитэргэ—сөптөах төрүөт. Иккиһиэн, бурдугу дьаһалта иһинэн ылан дьарыктанабыт. Былырыын 170-са гектар ыыллыбыта, 152 тонна сүөһү спиртэгэр аҥаан хомуллубута. Нэһилиэнньэлэр бурдугуттан хааччыйдыбыт. Ол эрээри бурдукка үлэлээччилэргэ, эҥэ дотация суоҕуттан, хаммас төлөмнөтө. Быйыл Чурапчыга саҥа тэриллибит МТС-ны кытта дуогабардаһан 100 гектары ыстыбыт. Үсүһүнэн, сайылыктаабыны тэрийиигэ үлэлэһэбит. Билиҥнитэ 2 ыал туспа сайылыктаах. Бу хайысха кэҥиэҕин электро-уот суоҕа, сайылыктарга тийбэтэ атахтыыны. Баҕалаах дьону ойуубут. Төрдүгүнэн, нэһилиэнньэ сүөһүлэнэ, онон ыччатара ыал буоллахтарына сүөһүнү чаастыыры бэйэлэрэ быһаараллар. Дьаһалта нэһилиэк тас оттуттэн кэлэн олохсуйаччылары дьонэн, олүү сиринэн хааччыйыыга, сүөһүлээһиигэ балаҥототун ураан кэллэ. Бу ордук учуутталларга сыыаннаах, 3 учуутал дьиэ ыҥырттэриигэр дьиэни тутталлараргар кэмелэстүбүт, олохсуйдахтарына сүөһүлүохпут.

Нэһилиэккэ дьону олохсутуурга, үлэнэн хааччыйыыга, сирдэһиигэ, сүөһү тоботун эбэтиигэ үлэ барар, мэлдьэһиллибэт. Ити гынан, туоннаах бу көрүүлэр бөлүрүөс мэхтэҕэ аҥаан-минээн көрүллүбүтүн түбүнан ыйыталаһыыга «мунуу» тахса сырытта, онуоха нэһилиэк схода, иккитэ мунньахтаабытыттан биригэр «көрүллүбүтэ» чуолкайданан эрэ өрө тыыныы буолла. Кылаабынайа, икки баһылык информацияларыгар хайаатыгар да улуус социальнай саҕаанан ону үлэлээн, маны тэриэн эрэбиэ диир суох буолла. Наар күннэҕи үлэни-хаммаһы эридьиэстэннэ.

Бастөрүн курдук, тиэрдиллибит социальнай саҕаастары толоруурга мэхтэҕэ баһылыктар үрдүн эҥэтиэстэрэ көстүбэтэ. Кумааҕыга сурулуубут уугга сууруллыбыттарыгар тахсар. Дьиэтэр, бу үгүс тэрийэр, ойдотор үлэни эрийэр улахан суолталаах дьаһал эҥэ эбиит.

Итиэннэ учуоттаан, ыйан туран, В. М. Протодьяконова быыгабар, И. Н. Аммосова сэрэтии бэриллиннэ.

С. СМИРНИКОВА.

СОНУННАР

ЧӨЛҮГЭР ТҮҺЭРИИ ҮЛЭЛЭРЭ

ДЬОКУУСКАЙ. СР Материальнай ресурсларга, эргэнтиэ, транспорта уонна сибээскэ министерствотан линиятынан халаан содулун туоратыыта «Центрякутснаб», «Госснаб» уо. д. а. базаларыттан 3 мил. солк. тахса суумалаах тутуу матырыйааллара бэриллиннилэр. Бу күннэргэ Осетровоттан 6 вагон кыыл кирпичччэ Ленскэй улууһугар кэлиэхтээх. Оны таһыынан уоту тулуйумтуо 2 вагон кирпичччэ, Тимлюйдаҕы заводтан 4 вагон шифер иһэр.

Министерство эпиэтэннир бородуукуоскуйаларыттан билиҥнитэ биир даҕаны көрүнэ толору кээмэйинэн аҕалылла илик. Материальнай ресурсалар управлениелэрин даанныйдарынан, үлүүстар турбаҕа наадыйыыларын 95 бырыһыана сабылыннна, а. э., 172 тоннаттан 163-һа кэлэн түспэтиллиннэ. Билиҥнитэ Ленскэй, Алдан, Уус-Майа уонна Хаҥалас улуустара эрэ наада буолар турбаларын ситэ иликтэр.

Улуустар тоһоҕолоо наадыйыылара 54 % хаачыллыннна. Өскөтүн министерство түһэрсибит дуогабара туоллаҕына, 68 тыс. тонна эбии кэлиэҕэ. Ол хайа биҕаҥар сөп буолар. Мэнэ-Хаҥалас улууһугар васпыт нэдиэлэҕэ 1 тыс. кв. м түннүк тааһа ыытылынна, Ленскэйгэ—1,5 тыс., Нөрүөкүнэ—1,7 тыс. кэриинэ. Сайаанкалары таһыынан түннүк тааһын Таатта уонна Чурапчы улуустара ылылар. Ол оннугар Олгохчо, Нам, Уус-Алдан, Эдьигээн уонна Кэбээйи улуустара биир даҕаны лиис тааһы ылар иликтэр. Уонсаймнан, остуокулэҕэ наадыйыы биэс гыммыт биириэ эрэ көрүнэ миэстэтигэр тиэрдиллиннэ. Эбии 3,5 тыс. кв. м дуогабар түһэрсиллибитэ буолан баран, ол даҕаны сытыы проблеманы быһаарбат.

Табаар кредитин ылыы тэтимэ улуустар бэрэстэбинтэлэриэн дьаһаныларыттан тутулуктаах, диэн болчотнир управление кылаабынай специалиста Наталья Соловьева. Ким туттуулаах—ол наадыйарын булунар. Холобур, Уус-Майа бэрэстэбинтэлэрэ 9 тыс. кг накланы хааччыннылар.

Шиферэ наадыйыы ырааҕынан сабылла илик. Ол эрээри бу экологическай оттуэн буортулаах матырыйаалы атынынан солбуйар кыах эмиэ баар.

ДУОҺУНАСТААХ ДЬОН ДЬИССИПЛИНЭ ИҺИН ЭПИЭТИНЭСТЭРЭ

СР Президенэ М. Николаев 1998 сыл от ыйын 31 күнүнээҕи дьаһалыгар этиллэриннэн, үбү уонна материальнай средстволарын кытаанахтык хомчилээһиигэ ылылар дьаһаллар бавларын үрдүнэн, страховкаа усунуостарын эбэтэр государство средстволарын суоттарыгар тэриллибит бюджеты таһыынан уонна атын көмө фондалар салайаччылара үбү-харчыны тус аналыттан ураты уонна кодьуһуо суох туһанныы, государство баайын-дуолун сокуоннайа суох туттуу практикатын салҕаан ыыталлар.

Пенсия сулуспатын департаменын үлэлээбит пенсионердар ыйаннарын ороскуотун толуйуурга, суһал социальнай комону оторууга иннимэт үбүн средствотын атыыга туһаныы чаччыларын таһаарбытын иһин Нэһилиэннэьэ социальнай ойобул республика таҥас фондун ситэриилээх директора П. И. Иванов дуоһунаһыттан босхолонно.

Саха Республикатын Үлэлээх буолуурга фондун ситэриилээх директора М. С Мохов үн средстволарын аналыттан ураты туһаныыны таһаарбытын иһин дуоһунаһыттан босхолонно.

Үлэҕэ уонна үлэлээх буолуурга комитет председателэ Х. Н. Дьяконов СР нэһилиэннэьэ үлэлээх буолуутун фондун үбүн средстволарын аналыттан ураты туһаныыны уонна туһааннаах кэҥэтэ суох государство баайын-дуолун итии сиргэ биэрбитин иһин бэйэтин дуоһунаһыгар сөп түбэһиннэ туһунан бонгуруоһу хороругэр СР Правительствотыгар сорудах бэриллиннэ.

СР Үлаҕэ уонна нэһилиэннэьэн социальнай комүсвэлэ министерствотын структуратын салаалларын үлэлэрин ситэтэ суох хонтуруоллаабытын, нэһилиэннэьэ үлэлээх буолуутун проблемаларыгар научнай-чинчийэр үлэлэр ороскуоттарын учуоттаабатаҕын иһин СР Правительствотын Председателин солбуйаччы А. К. Акимовка сэрэтии бэриллиннэ.

МАС ТАРДЫЫЫТА СПОРТ НАЦИОНАЛЬНАЙ КӨРҮҮНЭРИН ФЕСТИВАЛЫН ПРОГРАММАТЫГАР КИЛЛЭРИЛИННЭ

ДЬОКУУСКАЙ. Атырдьах ыйын 5 күнүгэр спорт национальнай көрүүнэригэр Сибиир уонна Дальнай Восток норуоттарын III фестивалыгар кыттыыны ыла республика сүүмэрдэммит хамаандата Горнай Алтайга көтө.

Бу сырыыга үн-харчы кэҥэтиттэн наартаны үрдүнэн ойуута республика рекордсмена Валериан Саввидонов уонна фестиваль программатыгар аан бастаан киллэриллибит мас тардыһыытыгар күрэхтэһэ Николай Баранов, Николай Константинов, Сергей Кузьмин, Сергей Белолюбский, Андрей Винокуров, Анатолий Баишев уонна Владимир Шарин бардылар.

СИА.

УЛАХАН УУ КЭННИТТЭН САНААЛАР

Кыргыдаастан сүбүлүк ид.
(Өс хоһоонно).

1884 сылларга саас ыраах атахтаах уу кэлэн дастыбыт түбүгэн түмүлүүр сиргэлэр Чурапчыга уонна Таатта турунуллубуттар. От ыччат сиргэлэ ааттаах художниктар И. Б. Попов хаартыскаҕа түбэйэн үөрэтиллиэ «Сиргэ о большом наводнении в 1884 году в Татте», «Сиргэ о большом наводнении в 1884 году в г. Чурапче» диэн сурунтардаах иккис сиргэлэ түөрбүт хаартыскаларын Иван Васильевич Попов 120 сааһын түолуутугар анаалаах фотовыбоссыа Д. К. Сивцев—Суорун Омоллоон 1995 сылларахха ыыппыттарын туран.

Оттоо бүлүү, 1998 сылга, Өлүөнэ, Алдан, Амма өрүстэр халамнаанныыларыттан кэлбит мас атахтаах уу төбөлөөх уонхан надоба өрүлбүта бүтүн Россияны аайан эмиэ омуктарга таҥыс биэтэтэ. Улуохан уу сүүрэ 1997 сылларахха. Бүлүү сүүрүгэр сытар улуустарга жадаҥнаа тэлиэтэ. Бэйэ дьаҥны бу улуустарга хаҥаа уутуттан эбии тохтообут ардахтар түбэлларинэ түбүлгэн радиоттан эстобут.

Оруо хаҥаанныыларын охсуута олорор дьоҥҥа уу ааҕыллыыта эрэ шуугуҥнаппат. Хоһоон уутэ төбө да түсүүтүн эбии, уу ыйбыт толоонорго нуҥаҥнаан бүрүлэн от үүнэн, үүнээннэ дьаҥны өлүө сиэтиит буолар. Онуоха хаалыстыхха. Кыра уонна от үүнэхтэр хаҥаанныыларын улахан ойоскуоту тиһэарбатын аҥаан. Өлүөк от үүнүүтүгэр улахан тоҕалаахтар. Итэ ордуг биһиэхэ—оруостар ыгбыыларыгар олорор Чурапчы улуусуттар сыыһыннаах.

Биһиэхэ улууска Аммаҥы аҥаҥыбаҥа гурах. Таатта иннэҥэ эйбэх ахсаанныах от үүнэхтэр баалыгар. Кириэстэр барыы кэрэхтэ саллыы хаар уутуттан хаҥаанныыллар. Ол хаҥыйбыт сиргэлэр, этэрдэ диэлы, мэстэн, таастан эрэ от үүнүөхтэ. Туоруоабыт, чугастыы бабаа. Хоҥуу өтэр иэдэр үүнэлтэхтэрин үүнүүлэр. Эрдэ диэҥэҥэлэт барыыланнаҕыттан, чаҥыллаҕыттан хаҥыллыыллар. Бу кыах сайын ортотугар: «Түнсү, сөп буоллаабыта,—диэн сиргэлэр ыыллыгыттан эрэллэр. От туруоа хаҥыллыа ыытары суруйаллар.

Доҕоттоор, миэ кэмэ «Кутуйах түүлаҥнаах» ыччат диэлбиттэр дьыта диэн ис хоһоонуттан таҥнан саныыбын.

Чурапчыгар от ыччат буолан үүнэ мэрэхэх ыыстыыгары туруоабыт ахсыс дьоҥнут. Добдута от ГУНнэнэ, Намҥа, Хаҥаласка, Кабаанта, Бүлүүгэ тиэ барыа оттоон. Бол Хабаровскай краабытын, Амур уобалаҥнаттан от таһаан, нам бөҕэлэх хоҥоҥ-солко эстэнэ чаҥнаҥнарбыттан үүнэ нэрдэн ылан суоҕуулэрбэтин сыыл тоҕоолорун комнордуох отсибат эр. Иэс ыраах улуустар үүнэ саналаах дьоҥноро ордор сиргэлэрэ турэн биэрэн абыраабыттарын. Түүс-кэнэ буолбуттарыа, кэнилэртэн оруҥуулубут үүнүнэ үүнэ хастоохтэтэн, ана, ханнан оруостубут дуо?

Курааҥы сиргэлэх-уоттаах Чурапчы дьоно быыр-быыргыттан, абыгэлэрбит сабаттан от ылыбыттаахтар, отуттуо сыллар ортолоруо сабаттан ноҥо, ашыа бөҕэлэ аналаах технолаан оттуур-хастыыр уерүйэтэлэх аҥаа дьоҥнут. Ыраах Вуҥҥуо тэнэйэн ылыгыыр от тоҕоо «Чурапчылар уобыт да дьоҥ абыттар» диэн олохтоохтору сэхтэрэн туруоабыт. Хас эмэ сыл сатаабэр боттоолыт оту ааҥу сиэнньэн ылан, олохтоох хаҥаайыстыыбалары «Дьоҥ-нуҥуо сотаны сэлиэн мандык үлэлэнэҕиҥ» диэн ороҕуоҕ сэлэлтэтэ сыохпута суроан ыыллаҕар.

Кыргыдаастан кэлуохэ диэнэнэт этэт да, курааҥ да сылларга хоҥуйаны хаҥаарбакка, уу ыытыыттан хаҥа тыа сиргэтигэр диэри бэрт да үрүйэлэн-хаҥыйаны туоҕуубатын тэлбэр тардан оттуур буолаллаара. Ол үгэлэн ыччаҕар сэрэх сылларыгар, ыччат-хотор дьоҥ барыа ыраатыа барбыттарыа таҥна, эмиэ дьэс. ордо-дьахтар хаалан да бараҥ кэспэтэр.

Ыччаттар бөдөҥсүүйбүттэрин, ыччат сиэхэтэр тэриллибиттэрин кэнэ, ордук бөдөҥ тохтика диэйбит ыччат мохнаҥаны атаҕдыах, тохору мохнаҥнаах ыччат тэриллиэр, хоҥуор чаал үөкүр эрэ оттуур, уу ыытыыттар, тыа сиргэтигэр чугаһаабат иэдэ үөскэбэтэ. Биллэрэ дьаҥны тэбэрыстыбаҕар, бөдөҥнөй уҥнаҥыстыбаҕаар, бэл ыраахтыыдар технолаан үлэлиэр буолаллаар. Хоҥуйа эмиэ хаҥаанныа, уулар ыытыыларе, сиэнньэс үрүйэлэрэ-хаҥыыдар бырдьыллан хаалар үгэстэрэ үөскээтэ.

Биһиэхэ нуҥуо аймыла бөҕэлэр хаҥыыбыйбыта эрэ үүнэнэт дьаҥнаҥар оттоолуун тэнэнэ сабыллыгыттан нэлэтэр. Онтооох оту хоҥуйдубут диэн тохтаанар, бөҕэх сылаллаах аҥаҥ от, сиргэлэрэ сибэкки... Оттоо сатыы—эстэлэ хаҥыата. Ордор бөҕэлэрэ аҥбыт аҥыныыларын—хоҥоонноруут, кэлэсэннэрин эс хоҥоонуттар сэн тубэлиилэрэн үрүйүүлэн ыччаттан оторкын ыыннабыттар.

—Сөтүөхэтэгит дуо дьа? Ол сөтүөлэн,—эстэнэ-эстэ хаҥаа сылдьан Рэнса Федоровна сэлгэн ыйаатар. —Оҕолорбутун кун ааҥы сөтүөлэтэ-сөтүөлэтэ кун уотуттар сылаанаттыбыт. Кун уотуттан ордук күүсээх эмэ суох диэллэр дии. Балыыны уларыттаран, эмиэттэр Архиппэй Марфа Семеновна уонна Тарасий Евдокия Трофимовна ордор дорообуйахтарын кэтэх кэрдүүлэр, эмтэрэ-эмтэ процедуратын оторуулаар. Хас сарсыарда ааҥы обход ыыттылар, ыныраҕа уҥуох бэриллэлэр, ыныраҕа ыстаалаа эбэтэлэр. Аны эстэ-тэрбит Альбина Филипповна Маркова, Клара Алексеевна Егорова уонна иккис сэдэх устата сылдьыбыт Татьяна Семеновна Профессор эмиэ-эмиэ, тоҕоотоо эбэтэлэр эбэтэлэр. Сарсыарда сылаас хаҥы, нуҥуо ат ыныа, ыныа эбэтэр ротки, прикс, ыныа бурдук эбэн остолуулаар, утах аропка—морс, юшка... Сайыннаҕы этэтэр ыыл ааҥы суох эбэлэк. Уонсаҥыыны, ыныс түгэнэйдэн ыныа тэҥэҥэтэбит. Ааҥыр атырдьах ыйын 4 күнүгэр сабылыыны. Оҕолор ас-тымнытаар, эбэнэт хаҥаа да сылдьыах буоллаллар. Хата, бачча ыныбыча, оҕолор аҥыныыларыттан ыйдаа барбакпыт эр, бөҕэр, хаҥыыкка таҕаарыаххыт.

Итэ курдук Хаҥаасыт бөҕүөлэгэр А. П. Ивановна аатынан ыныахтоох орто оскуола уонна В. В. Бөҕөдөнов аатынан участкиэй баалыыбы улэбэттэрэ үп-тарбы суоҕуттан, хаммас ааҥаа ыныра быыллыбыттаах чаҥыйан турбакка, ыныр кэскиллэриэ ойдоон, чабдыгырдар ааҕыры тэриэн улэлэтэллэрэ хас сылдьыбыт оҕо кутуп тутан, сылаас ааҥы үүнэ үгэсэ кубулуйдэ. Оҕолор—бийиги кэскилбит, бийиги эрэлдэрбит. Оттуу уҥуулуубакка улэлиэ тур, ааҕыллар!

Рэнса СИБИРЯКОВА.

■

Ааҕыр оҕолорун аймыныылара

САЙЫН БАРАХСАН!

Сааскы сайын эрийэн каллаа,
Оҕо ыймах уҥуохха-куоллаах сотуҥуут суурда.
Алгыс-алгыс ааҥын ыгыттар мунуҥнуулар.
Суоҕуннан бугуулар ыныаҥын турдулар.
Уруут ыыс уруйдаах уйуннан.
Сир аҥа ыгыгаа буста,
Тыа, чэлгэй дьоҥуннан туолла.

Аймыныа ЧЕРНЯКОВА, 3 кылаас.

„Эрэл“ чэбдигирдэр ааҕырга

А. П. Ивановтан аатынан Хаҥаасыт орто оскуолатыгар «Эрэл» чэбдигирдэр ааҕыр бэлиэ эмиэ үүнэ өрөөн хаҥаа ыытыллыа. Ааҕыр улэтин түмүгэн мэдисириэтэр ыытаччыгын уолаҕыттан Рэнса Федоровна КОЛОДЕЗНИКОВАТТАН кордостубут.

—Ааҕыллыбыт В. В. Бөҕөдөнов аатынан ыныахтоох бэлиэтэ бааҕыгар улэлиэхтэ. Чабдыгырдар хаҥыскалаах, оонньоо хорутуубуйэлэрэ хаҥаанныыллар. Ол оҕолор эрдэ дьаҥнаатаҕыттан ыччат эрдэ-эрдэ эстэлэр. Начальныыктыын Ксения Иннокентьевна Петрова, ыстаалаалаарыын Лукина Вера Гавриильевна уонна эмиэ, заместитэлэ Романов Петр Николаевич улэлэтэллэр. Бэлиэлэрэ ыччат буолан, отыыр ыччаттан бөҕүлэнэн ааҕан эбэх ирдэ сылаастаа, оттоон бэйэлэ кунуоҥ режиссеттаах, оонньоо барыа эмиэннэрэ бэйэбит бөҕүлэскэт оҕолоро дьаҥнаатаах сыыттылар.

Бастакы сезоннаа 49, иккиэ 17 оҕолоох хаҥаанныыллар, Сааскыгыттан ыраах оҕолор. Бэйэлэ оскуола боруонуун атыннаахтаах ыччаттар эмиэ баалтар, ыныаҥар дорообуйэлэрэ бөҕөргөтөрү таҥнан бөҕэхэрэннэн эрэ сааскаах оҕолоруу кэтэрэ эмиэ, кыраҥ дьаҥа хаҥаарга бэлэмнэстилэр. Сэмэй устата оҕолоро аҥаан эрэйэ дьиҥнэстэрэ, хурахтаһыыларыгар, дьаҥыктарыгар тэриэн ыытыбыт. Ол курдук, эйэлэрэ эмиэ сылдьан оту-хаҥы кэтэрэ бэлэстэстибит. Ааҕыр бөҕөрдубут, эмтээх отторуу хомуйдубут. Аҥаардас толоонноҕо оту 5 кэриэтэ хомуйуо, хотараан олохтоох аптекаҕа туттардыбыт. Моҥ-маҥыыстан дьаҥнаан, кэтэрэ бүспүт хаҥаадыы, хаҥ-хаҥа оҕуруо курдук мосиньоҕолоо тэриэтибит. Маны таҥынан, оскуола библиотекатыгар комсомольскэй, оҕолор кинигэ ааҕыыларын тэриэйдилэр. Үс сүүстэн тахса ыччаттан, утэбиэктэрэ ыйыгыттылар, Ыраах. Түнүү тэрэттэлэр. Наҕылаанньаҕа. Тереоскуттарбыттаан концерт кордердубут. Үүнэн ыйдаах сайы таҥаннар да таҥыстылар. Хоҥоонуор, ыныс ыллаах уерэнээччилэрэ Вика Федоровна. Леве Иванович хоҥоостарын эстэбит эрэ барыта хаҥыгаата. Айар дьоҕуоҥа турсуттуйан, хоҥоон айыыта. Ыччаттан сурунуулуга хоҥоонтуубут, ыныгыт тоҥаҥ уулуйуулаатыбыт. Улэбэтэ барыта хомуйан, мунньан бу бэлиэтэлэн оторбуннут, кэрэх кэбиэнэ. Бастаабыт эрдэлэрэ эмиэ уруйдар хас хоҥоонуттан ыйаатыыллар турдулар. Маны бааллар абыт ос-ааҕыыт ааҕыллар турдулар. Хотт Диспей мультигыттан пантуруйдар сиргэйдэрэ. Хотт Диспей мультигыттан пантуруйдар сиргэйдэрэ. Ол курдук барыах нуруук жерудуес ыыллыбыт сүбүү хамсаан барыах нуруук жерудуес ыыллыбыт.

Чаҥнаҥар, бөҕэ сылаалаах ааҥар от, сиргэлэрэ сибэкки... Оттоон сатыы—эстэлэ хаҥыата. Ордор бөҕэлэрэ аҥбыт аҥыныыларын—хоҥоонноруут, кэлэсэннэрин эс хоҥоонуттар сэн тубэлиилэрэн үрүйүүлэн ыччаттан оторкын ыыннабыттар.

—Сөтүөхэтэгит дуо дьа? Ол сөтүөлэн,—эстэнэ-эстэ хаҥаа сылдьан Рэнса Федоровна сэлгэн ыйаатар. —Оҕолорбутун кун ааҥы сөтүөлэтэ-сөтүөлэтэ кун уотуттар сылаанаттыбыт. Кун уотуттан ордук күүсээх эмэ суох диэллэр дии. Балыыны уларыттаран, эмиэттэр Архиппэй Марфа Семеновна уонна Тарасий Евдокия Трофимовна ордор дорообуйахтарын кэтэх кэрдүүлэр, эмтээх процедуратын оторуулаар. Хас сарсыарда ааҥы обход ыыттылар, ыныраҕа уҥуох бэриллэлэр, ыныраҕа ыстаалаа эбэтэлэр. Аны эстэ-тэрбит Альбина Филипповна Маркова, Клара Алексеевна Егорова уонна иккис сэдэх устата сылдьыбыт Татьяна Семеновна Профессор эмиэ-эмиэ, тоҕоотоо эбэтэлэр эбэтэлэр. Сарсыарда сылаас хаҥы, нуҥуо ат ыныа, ыныа эбэтэр ротки, прикс, ыныа бурдук эбэн остолуулаар, утах аропка—морс, юшка... Сайыннаҕы этэтэр ыыл ааҥы суох эбэлэк. Уонсаҥыыны, ыныс түгэнэйдэн ыныа тэҥэҥэтэбит. Ааҥыр атырдьах ыйын 4 күнүгэр сабылыыны. Оҕолор ас-тымнытаар, эбэнэт хаҥаа да сылдьыах буоллаллар. Хата, бачча ыныбыча, оҕолор аҥыныыларыттан ыйдаа барбакпыт эр, бөҕэр, хаҥыыкка таҕаарыаххыт.

Итэ курдук Хаҥаасыт бөҕүөлэгэр А. П. Ивановтан аатынан ыныахтоох орто оскуола уонна В. В. Бөҕөдөнов аатынан участкиэй баалыыбы улэбэттэрэ үп-тарбы суоҕуттан, хаммас ааҥаа ыныра быыллыбыттаах чаҥыйан турбакка, ыныр кэскиллэриэ ойдоон, чабдыгырдар ааҕыры тэриэн улэлэтэллэрэ хас сылдьыбыт оҕо кутуп тутан, сылаас ааҥы үүнэ үгэсэ кубулуйдэ. Оҕолор—бийиги кэскилбит, бийиги эрэлдэрбит. Оттуу уҥуулуубакка улэлиэ тур, ааҕыллар!

Рэнса СИБИРЯКОВА.

■

Ааҕыр оҕолорун аймыныылара

САЙЫН БАРАХСАН!

Сааскы сайын эрийэн каллаа,
Оҕо ыймах уҥуохха-куоллаах сотуҥуут суурда.
Алгыс-алгыс ааҥын ыгыттар мунуҥнуулар.
Суоҕуннан бугуулар ыныаҥын турдулар.
Уруут ыыс уруйдаах уйуннан.
Сир аҥа ыгыгаа буста,
Тыа, чэлгэй дьоҥуннан туолла.

Аймыныа ЧЕРНЯКОВА, 3 кылаас.

х х х

Сайын кэлиэ
Сахан сиргэлэр.
Сир-дойду иэдэйэр,
Сиҥнэ-хоҥуу
Сибэккилэрэ сиргэлэр.

Сир-сиэр эйэлэстэр
Сааскы сайынны көрсүү
Сахаа бэлэх дьоҥуна
Туоах ыйыаҕы ыстыыллар.

Алла ПЕРМЯКОВА, 3 кылаас.

х х х

Сайын барахсан!
Сырдык күн уотун
Айылҕаны сылаатта,
Уерүт-кэтүү буоллун.

Сайын барахсан!
Сырдыгыаҥ, ыраахтааҥ кунньуҥ уотун,
Дьолгуйа-дьолгуйа дьолгуйдуран
Сырсар нурдуттар сүүрүттэр

Сайын барахсан!
«Эрэл» хаадыр аймыллар,
Оҕолор уерэ-хото ыгырдыылар,
Эрчэмэ быа, чабдыгыр.

Алена ПОПСУЕВА, 6 кылаас.

СУГ БӨРӨ
(Остуоруйа)

Арай бөҕүрдэ хара тыаҕа сүг бөрө олорбута үөгүн. Кини тыа иҥэ ыччыларын нэйиэ атаҕастыыр эбит. Ол үөгүн ыччыттар барыа ыччыттан кэтэ сылдьыстыыр, хаанын ыччыгар ким дьоҥнэ дьоҥнэрдэхпэт. Инньэ диэн бөҕэ ыччыгар да дьоҥнэ суоҕа.

Бөҕүрдэ бөрө ыччыгын хара тыаҕы бөҕэ тыаҕа бэлэстэбит. Ол тулара ыччыттар, тугу да туоратах. Онкуо курдэ сылдьан эрэй хаанныгын ыгыгыбыт. Инньэ ыччыттар сүүрэн кэлэннэр барыа бүлүгэ ыыстыттар. Ити дьаҥны быыйыы сиргэбитэх. Ол иҥэ эмиэ ыччыгыттыы кордьэнэт: «Мигиэн бөҕүөнэр, хаҥ хаҥын ааҥаа этэрэстиэмэ сүрэлиэ. Кыыллар чиэннэ аймыыттэр уонна бөҕэхэмэбуттар.

Оттоон шэлэ сүг бөрө ыччыгар ыччыгыттан буолбут уонна эбэх дьоҥнэмэт.

Дуҥа РОМАНОВА, 6 кылаас.

Убай-быраат курдук үөскээбиппит

ТАБА БААЛЫГА

Сайылыкка тахсыах иннинэ биир ыы-ырааг, сыл[illegible] күн бүтэр [illegible] уонна бырааппын Вааныны баҕа кууллады барар буолла. Билиги Байҕа уранхайдар Таба Баалыгар үс бырааппыт кэриннээх сиригэ олорорбут. Билигин санаатахха, эдьиийбит оҕолуун ааны [illegible] дьукаахтары хоту сайылыктарга [illegible] ахта-сылына сылдьар сыыс түргэнник кэлэтэн, [illegible]. Оттон билигин үһүн сылыныы биһиги хаайтаран олорбут баларбыттан кыратык эһэ хаалбарыса бардым үөрүү баҕа этэ.

Онтолорго «Кыһыл сардаана» колхоз коммунистарыгар уонна сүөһүһүттэргэ барыа биир балаҕан салдааро. Эдьиийим Михаил Кесполоковыча колхоз сүөһүтүгэр этилэр. Киһилэр уһа дьиэ хос да дьукаах буолан олороллоро. Чэйдээтибит. Мин бырааппынаан, килсэ сылдьа үөрүүбэр суох дьон, уһа оронуттан хам тоҕоолоохтук курдук хаампа бакка олорорбут.

Аны оронтон үрдүк сыттыкка биир малдьыйыт дьахтар [illegible] сытар. Киһи туох эрэ дьаттах буолуу. Уота оһуут көмүлүөк оһох кэннинээн [illegible] кыра уол чаасын тутан оргыын сүүрүгэр ыарыыхха тиийдэ. Киһи диэрик аһыыга баттаммыт хорууто. Ийэтэ тугуйуан тиниилин кэрбүт хараҕа, утары ууммут илиитэ уонна ыраас чыскы күн аан үйаа оҕо дуураабар [illegible] хартыыҥа буолан дьиригэһиниигин. Ол хартыына билиитин доҕоор, тэбэ да 60 сыл ааспытын иһин, сүрэхпэр харыыһахтыы хаалар. Ити уол Миитэрэй Куорхун этэ. Сотору ити малдьа сытар ийэтэ өлбүтэ. Оттон саас аҕата өлбүт этэ.

Кинини ийэтин кытта сыыс от үргээһиннэр биирдэ үлэлиир буолларбыт. 5–6 оҕо — Тоттоо (Корнии Сп. Сп.), Оранньар уол (Захаров Вас. Петр.), бырааттыы бииһикки, Миитэрэй — барыы атах-таһа биир баайыы бэтэрээскулар этибит. Бэл аһыы коллэрбитэ буоллар, биир күн доҕуһуон утуйан саабыланаларга олоотуу буолла. Икки Корнин — Миитэрэйдээх Нейвардээх курдук олоһуннулар. Көмтөн хомуйуһ, хартуус, илиитин [illegible] ылан акуйбахо [illegible]. Сааһай суох уонна үһүн долуһуон улуу буолуннулар. Оччотооҕу кураанырса ол баҕас оргабайдаан үүнэрэ. Салай да оҕо кинрэстилэр. Былааттар соллоп, хомуһуллар эмиэрдэр аһылан бирдэ. Дьоммут үстүбэн кыһыларсыах курдук буолбуттарын иннилэ тэхтэрбүт. Кииресин тиэкэһипн бүтэ быһаахары. [illegible] бүгүүк курдук түүһүн сылдьар уонна тарыы бу биир курдук бүгүүбүт.

Ити курдук Миитэрэй кыра эрдэбиттэн тулаайах хаалан, эрэйи-буруйу элэрийэн тыыран, кыһалҕаны [illegible], характерын хатыран, [illegible] бүһаран улаатыыт эбит диэн санаабын.

БУЛУҤҤА

Чурапчы оройуонун улахан аҕата 1942 с. хоту оройуоннарга көһөрүүтэ. Биһиги дьиэ кэргэн — аҕам Абрамов Роман Петрович, ийэм Абрамова Евдокия Тихоновна биһигини, икки кыра уолаттарын, илдьэ көһөн [illegible] буолбута. Ити саас уу-харыы [illegible] [illegible] Пантелейевичи, 4.5 саастаах [illegible] утуу-субуу суох буолбуттара. Аҕам тыһыгаска сылдьыһ сиртэх көрөбуолбуттара. Аҕам [illegible], бырааппыт Ваня [illegible] [illegible] сылдьар [illegible]. Ваня Мугудай [illegible] [illegible] тимуугар хаалаахтаабыппын. Кинибэрэ диэн үрэх тумулугар хаалаахтаабыт. Чаалтыыйтан ыраахха [illegible] Булун оройуонун [illegible], [illegible] хааллахтыбыт. Ыраахан баһыыбатыһ [illegible]. Булун оройуонун [illegible] хааллабыттара.

[illegible] сирэ. Кыһыттара хааллабыттара.

Эдьиийим аах Еля диэн кыыстаахтара уонна [illegible]

АҔЫЙАХ АХСААННААХ ТӨРҮТ ОЛОХТООХ НОРУОТТАР САЙДЫЫЛАРЫГАР

МОСКВА. Федеральнай бюджеттэн атырдьах ыйын [illegible] Хотугу Сир аҕыйах ахсааннаах «2000 сылга диэри Хотугу Сир аҕыйах ахсааннаах төрүт олохтоох норуоттарын экономическай уонна социальнай сайдыыларын» тус сыаллаах федеральнай программаны толорууга 300 тыһ. солк. бөрүллүүтэ.

Быстахтык илаахха, Госкомсевер пресс-сулууспата [illegible] билиһиннэрбит, 100 тыһ. солк. Санкт-Петербурга Лигерцен аатынан институт уонна Полярнай академияҕа, Герцен аатынан институттарыгар үөрэнэ Хотугу Сир аҕыйах ахсааннаах төрүт олохтоох норуоттарын студеннарын материальнай [illegible] көрүллүбүт. Полярнай академия үөрэнээччилэригэр 45 тыһ. солк. нэрүөһүнэ [illegible] Федерация субъектарыгар аҕыйах ахсааннаах норуоттар [illegible] 70 тыһ. солк. ыытыллыаҕа.

СИА.

Д. П. КОРКИН ТӨРӨӨБҮТЭ 70 СЫЛЫН КӨРСӨ

түөтүк тастыыр бырааттыы тулаайах Миитэрэйи хоту илбит этилэр. Онон Миитэрэй биһи 1942 сылтан илэ биир дьиэ кэргэн улааппыппыт. Ити сыл күһүнүгэр Тыллабайга көспүппүт. Онно Крупская аатынан колхоз сүөһүтүн фермата баара. Ийэм эдьиийбиниин ыанньыксыттарынан, кутуотум ферма сабаадиссэйинан айанныттара. Миитэрэй биһигини кыра маааҕы Куорхунга эбии аһылыкка аҕалан талах быһан аҕалар, хоһуу мас эрбэннит, торбос улахатабыт. Ити кыһын ыраас этэ.

Аны биһигини дойду сирин курдук оттоох-мастаах, сүөһүлээх, сымыыдааах сиргэ ыытаары диэн буолла. 1943 сыл тохсунньу саҥатыгар көстүбүт. Миэхэтэ дьааһыкка Лаврентьев бардылар. Сотору кэнниттэн биһи кинилэри аккааттыыбыт. Айаммыт сирбит 40 көс. Дьаабы хайыһыы утуордаан Корпаан [illegible] «Сырдатыыр» колхоһугар тиийбэтэхпит.

Биһиги ийэбинээн кун тахсыытын [illegible] кэлбит тууһа бүтүүтүн «Кыһыл сулус» колхоз [illegible] [illegible] кэргэттэрбит. Ити кэннэ тус хоту Оччолой үрэҕин таҥнардахха Корпас диэн алаас «Сырдатыыр» колхоз иһин 7 көс.

Дьаам табаларын бырааппын курдук хойут көстүлэр. Онон хоту дойду ыйаа эрдэлэрин сырдык хаарын быдьааһынга саҕалаар. Ийэм ортоку, мас хасыыта сыарҕаҕа холбоон ыыттыбыт. Ол биһигини сыарҕаттан түбэр хааллахтара диэн сэрэхэдийэхэ роттэн. Түннүктэн түбэн сэрсыардаах аҕыйах дьылаах сиргэ көллэбит. Дьоммут утары тахсан сыарҕаларбытын устан дьиэҕэ киллэрдибит. Дьиэбит бу дойду үтүөтүнэхээр баар кыра. Кыһын тэбэтин ахсын сылдьар конньуох, 2 оронноох, быылардык матаһын тимир оһохтоох балаҕан.

Дьаалаах кыһыйыы таба бааһын тийбиппит, Истаах Сову, Ангар Харах Исидорович, Бодойбо атын да атаҕатыыйын биис тэрбах ньуһун билэр, быстыбыт кэбис калесовиях, [illegible] [illegible]. Олонхолуур дабаны мас уубуйа айаабыт, тимир ууһун сатааллыыр. Дойду кыһата Иван Охлопков диэн абыга Корпаас бу дойду дьахтара Миитэрэй. Кыра кымыстанахтар. Уоллара Кирика Палага үһүс кыыллара үөрэнэр. Киһилэр аһах табыыгар сиргэ үтүөн биирдэ сыталлар. Остуолларга тыарт муннутта кыра халтаһыт. Олтукаларын таастарын улаатыыттан сулбу ойутан илэлар, быыр муустара уураллар да, [illegible] бараллар. Миэ ийэбиниин биир оронто атаһытан. Мэнэһиннээх үһүөн биир оронтон утуйабыт. Миитэрэй [illegible] остуолбут урда.

Ийэм аах ыйах ылаллар, кутуот — суотуут Миитэрэйи биһини кэтэн оҕохторуугар мас эрбэрэллэр буоллубут. Күннэ 2–3 таба сыарҕата мас эрбибит. Маспыт сиинньигэ буолан, сиригэ бэйгэта [illegible] мастыыбыт.

Кулун тутарга колхоспут кэнсэлэрийэтэ улаатан хаалбыта. Ол олбугар үүт-сүөт [illegible] дьонун тутор буоллулар. Биһиги аһы мас устуруустааччыларынан аҕаллыбыт. Устуруусалтын дьукаахпыт Уйбаан оноһор баарар.

Бастаан утаа ас элбэх этэ. Саас уу-харыы тахсыыта быстарыы буолан барда. Хайаан аны ыллар бэрис таскарына, сыма сиибит. Кини бойолоох сыт-сылаарыбыт дьонтон хаадьаҕын да кэбиһинэр улуугар буолар, оду анчык кыһыс бэрт [illegible] [illegible] бибэрдин. Кыһыс сибиэнэй балыгы инахаба, остуойтан тахсыбыт биир дьиэ буолан хааллыбыт. Бурдугу утурусуттан ол [illegible] чэйгэ хутан сиибит. Оттубут даҕаны иуорма — аккылаа [illegible] чаайыһай [illegible].

Тардий нуол диэн сиргэ сайылыкка таарыстыбыт. Билиһиннэрэн сирэ биир көмүөтэ. Оҕобут маарыыта бэргэтэ. Сылабаарын, [illegible] да, чаайа да суох. Колхоз ыллыа күнүгэ биирдии килиэ хара үүтү биэрэр. Сүөһүлэах мал суох. Онон колхоз түгү дорооһайсабыгар олорорго тиийдэбит.

Миитэрэйдиин Еляны сүгэн чугастаҕы мэлдьи үөрдүнэр оһу-маны көрдөөн сиргэ түһээри күтэйэлийбит. Биирдэ онус сарыттахабытына, кыһыытыт сиргэ суох ыйбыттан тимбии ылан ууннаны. Көрбүнүүт иккилии балтата сыттарбын, улугэриин хаа соол түһэн [illegible]. Оҕу таттарбаҕ хатырыгар кыбытан кабыстыбыт. Ньиһа айгыгыйыттара диэн дьоммутугар эппэтибит. Ити сайын балтыбыт Еля эрэйдээх суох буолбута.

Күһүөрү сайын саасыттан ыалдьыбыт председателинэ бит Соловьев этин хаалла. Сотору Хара Улаахтан Дапикаб диэн ыаһыгы ыытыта председателинэн ананан кэллэ. Колхоз, колхоз эргэ мунньахтары ыйыраахтаан, кэнсэлэрийэ улаһынтарин кэпэлэбэлэрин чугастааны бырааттаах диэн күрүү [illegible]. Биллэр баалыы аҕалан тилэтилэр. Аһыы Варабанской диэн ас барбыт буолан ыаллар сылдьар улахан баҕайыыдаах бурдукку дорурдаах мааныта 3 тэбэргэ олорон кэлэ. Бэһиг кийичигэ кэтэ хара ууһун олор-

бут дьонно үйгү-быйан баарда дабырыс сыма тута. Хоартыннаҕарын бурдугун толуйан ылар харчыта суох олорбут дьонторго кэлэйүүннэрин күлүт суотугар хомнос харчы бэрдэрдэ. Онон сатаалаах сахаһалаахтыы суорду да баар огорон үрүт тыһымнытын өйдөөбүттүгэр билиитигэтигэр диэри махтана сылдьыттабыт.

Күһүн бэрт эрэйдээх суохунан атылан ааһаммын, 7 кэстээх сиргэ лара хопон үөрэнэ диэн оскуолаҕа тиийдибит. Миитэрэй Порщуна оскуолатыгар 3–7 кылаастарга үөрэммитэ. 1943—1944 сс. үөрэх дьылыгар ийэм интернаакка остуорустаабыта. Онон мин интернатка ыыталлыбыттан эрэ тордуус сылларка үөрэммитим.

Ийэм биһиннэн интернат биир балаҕаныгар иккирэ олорорбут. Ийэм оттуһуттугар уолаттар олорор буоланнар, биһиги хоспут кэрдүгэр кэриэтэ этэ. Киирэр кыттата ортоһу балаҕан остолобуой, аһааһын кэннит урукс аабыр сир, [illegible] этэ. Хонтоо балаҕан—повар олорор дьиэтэ.

Оччолорго тапиас суох буолан, эдьиийим [illegible] интернатка [illegible] кулупан ырбаахы тигэн биэрэ, билигин барыы харыстаан кэтэрбит. Миитэрэй ырбаахытын талыһан интернат биэрбит ачигин [illegible] кэтэр. Оҥу мин ордугурууу санаабын. Киһи [illegible] [illegible] урусы дабаалар. Ону Миитэрэй сурдьах дуоһуруннаахтык киэн-хайа [illegible] [illegible] уларыйа иистэрэ кылыкыл олорор, үөрэнэр тэбиргиилэрин биритыын киһигэр үүрбүт буолар. Остуоттан саламаҕа кэриэһэ турар. Кинини урусы аҕатын бүтүөр диэри харгимтары тимир сынах тимиһин буолбут үөрэнэр [illegible] [illegible]. Кини остуоттан туруоругу, биирдэ хонуу барааччы.

Саас сырдаабытын, сайыйбытын кэнэ харыга буолуор диэри кыһыҥа хайыһардыыбыт, сырсыбыт, [illegible] кыллыбыт, куобахтыыбыт. Ити оонньууларга Миитэрэй эрэхтэх хатыра буолан барыан, [illegible] мэрэхэн кыттыһыыт этэ. Хайыһарга уһун, [illegible] диэн батаһыын да, туруутун да кэрбиннэ, биир таһаан дьүккүүн турара.

Биир буолан уруунаҕа сотору-сотору бэйэлэр биһилиилэрдэ. Улахан эдьиийдэргэ, ол айан оттуулардыы кырпаска саатата ыйыллар этэ. Учууталлар, иитээччилэр: «Мэтэ курдук оҕолор оҥордон киһи курдук үүнэйдэрэ үөрэннээхтэр»,—диэлэрэ, интернаакка хаһыаттар туруорааллара.

Кыһын, ахсынньы ыйга бараахтаах, [illegible] киирдибит (1944 с.). Кини алтас да ыраахтар үөрэннэр, уһун, мин дьүкэннэ сэбилэннэ председателэ эбит. Киһиргэ көмүлэн [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] биэрбиттэрэ.

Саас [illegible] биэрэр бииһэтэйдэрин аахтылар. Арай Миитэрэйдээх үрүөҕ таалыттан сыыдаастарыгар кини да кэлэрбит сыыа бардаҕын сирсэтэр дьиэлэр. Мин [illegible] ол [illegible] биллэри ылыы баҕа. Хас да хонон барабын «Ньэса [illegible], доҕоруом, биһиги [illegible]»—диэн оруһуулаах турдулар. Баһытай кини, хайаттыыһыт, [illegible] буолтуом, онно оҕолор үөрбүттэрин-көмүстэрин түһүннэр ыраас сурутуу [illegible]. Миитэрэй [illegible] [illegible] түһүнэн [illegible]. Сэгэлэр соппоон [illegible].

Саас уу-харыы таһыста, хотор бэрэтин кэллэ. Учууталларбыт урукка үһүс үтүктэн тахсаллар, биһигини ыллыктар олорон гуруйабыт, нарабыт. Биир кэлиэ Миитэрэйбит суох буолан хаалла. Сарсыарда туран таһырдьа тахсыбыппыт киһим оскуола таһыгар [illegible] сытта дьоннооҕ. Үс-түөр, куо [illegible] [illegible] хатааһыттан [illegible] таһыарыа дабаарыс курдук [illegible] турар этэ. Соҕуйдум дьоннооҕ, [illegible]. Ол буолан интернат иччита остаал биир [illegible] [illegible] [illegible] биир [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] сылдьар.

Миитэрэй Д. П. Коркин оҕо эрдэбиттэн дьүккүүрдээх, дуоспуруннаах, [illegible] толкуйдаах оҕо, бэрт салластательнэй эбит диэн өйдөөбүтүм кэмэҕин.

Миитэрэй сайын ааҕан урукку курдук оттуу барарын хааллыыта. Кини үһүс, мин төрдүс кылааһы бүтэрээхиниттэн Дойуһаан диэн кыыс аллаҕа Павел Стручков диэн бэрт сымнаҕас хайгыннаах бириэдьиирдээх бастаан от мунньаччынан, кэлин от охсооччутунан сылдьыбыппыт. Хотуурбутун сатаан сытыылааһыныга, хотуурбутун сору көрөхтүүрбүт. Хата, сирэ үчүгэй кини сотитун артаауттан алдарыа уулаах буолан абыраата. Биирдэ эмэ хоһуу отугар, быттылар түбэстэхпитинэ, аахпытын [illegible]. Бирип[illegible] кулуга биирдэ эмэ сытынаары биирдэбэхэ бу хотоо үчүгэйин. Миитэрэй ол сайын Дойуһааннарга, оттон этэ сиргэ 5 нарыы от охсубут. Кыһыны оскуолатыгар айыыта үтүөм председателэ улаатабыт.

Ити курдук Булун оройуонун Сайыгон эйэлэринэн, Корнюковабыт, Дойуһааннарга арааһынай [illegible] кэрэхээн дьонум, кэрэ дьоҕолоох сиэстэлэрэ.

Роман АБРАМОВ.

(Булуҥҥа бочуоттаах).

СИА иһитиннэрэр

ИЭНСЭЛИИ—ДОХУОТ ТУҺУГАР

НАМ. От ыйын 31 күнүгэр улууска эмтэлээх сүбэ мунньаҕа буолла. Онно СР Правительствотын Председателин солбуйааччы Екатерина Васильева, полуоск республикатааҕы экспедициятын начальнига Иван Понятовскай, Ил Түмэн депутата Егор Дорофеев, Ис дьыалаҕа министерствотыттан кыттыыны ылыннар.

Маннык көрсүһүүлэр СР Президенин уонна СР Правительствотын Председателин сорудахтарынан бары улуустарга ыытыллаллар. Олорго олохтоох былаас үлэһиттэрин уонна общественнай ... уо-хэргэ быһыытын-майгытын. Правительство үлэтин сүрүн хайысхаларын кытта билсиһиннэрии тарааҕар. Билиһи турар олохтоох былааһынаны биллэрии барар.

Бу сүбэ мунньахха көмөтөн сүрүн тематынан республикатааҕы бюджет дохуотун ... толоруу буолла. Тыл этээччилэр СР налуоҕа политикатын ... сертификаты биэрэр ... Ону табыллар буруйу ... үтэ ... хамаарыт ... тэлэһин, производстволары ... , халаан судуулары түмэртин, кыстыкка бэлэмнэниини уонна ... түмүүллар табардары табыы боппуруостара болдомто хонугар турда.

Маннык көрсүһүүлэрга дьон бэйэлэрин санаатын биэрбиттэр хаачыйыыны-кэдыһуллар, былаас бэрэстэбиитэллэрин кинигэр чочуу проблемалары туруораллар. Уопсайынан, кэбиһиллээн урус өттө республикаҕа дохуот урата суохтатын көрдүүр, оһон бюджеккэ киир тэһэнэ ... сонун... олохтонуут ирротин киллэриллэтэт. Ол сиигэр кинигэр уонна чааһынайдык олохтоонуут ... тэлэһин суоҕа уларыта.

ХАМНАҺЫ ПРОКУРАТУРА ХОНТУРУОЛЛУУР

ДЬОКУУСКАЙ. Атырдьах ыйын 4 күнүгэр республика прокуратуратыгар сүбэ мунньах буолла. Онно министерстволар уонна ведомстволар, бары хамнас быстыбыннай субъектар, хонтуруол уонна ... структураларын салайааччылара кыттыыны ылыллар. Мунньах боппуруоһа—хамнас ... сабыы.

Республика прокурора Николай Колагмскай дойдута үөскээбит уустук экономическай быһыы-майгы үбү-харчыны хонтуруола суох туһаныыга үп бириэмэ суутах, диэтэ. Бюджекка үп кииритэ буолбута ... Ааҕыллыбыттар. Элбэх ... коммерческай структураларга предприниматели ... холонуллахтар.

Хардарыта ... оруга суох туһаныы элбэх. Ону таһыгар сыаналаах кумааҕыларынан операциялар ... түһэрэр ... Вексель-лэр ... сыаналаах кумааҕыларын уу харчыга ... эрэ суох элбэх ... тахсаллар. Онтук операцияларга ... тахсыбыттар ... харчыны харчыны ... үлэһиттэр ... хааллахар. Прокурор бырааба органнар сыаналаах кумааҕылар ... болдомтону ... туттуллар ... бээлэтэ. Прокуратура билиги бу дьыалаҕа бэриэбэй олохтоох ... салааллах.

Республика сүрүн эрэл уонна «сүрүн ...» «АЛРОСА» тула ... эмиэ буолла. Онно кэстүбүттэр, компания структуралара хамнаһы эрэ ыйы ылыыһан төлөөбүттэр. Ол туттаар, холобур, Айхал-лааҕы комбинат ... ыыталлар үлэһиттэрэ сүрүн массаларыга буолуутун ... Прокурор бирэ... сокуонунан суох ...ру туттуу кытта ... табыллыбыт диэтэ.

Республика үбэ-харчытын атын сирэ барыыта элбэх. Салайааччылар уонна ылар үлэһиттэр хамнастарын ... суох уларааба.

Сүбэ мунньах түмүгүнэн уураах ылыллыбыта. Прокуратура бэйэтэ бииргэ бэдэс структураҕа чочуу эрдэбиллэри туруорарга. Хамнас ... ... төлөбүрүн ... суруллубаттар. Бу салаа хонтуруоллааһыныгар республика прокуратурата ... ... бэлэх тэрилинит.

АНААБЫЛ

СР Президенин М. Николаев 1998 сыл атырдьах ыйын 4 күнүнээҕи Ыйааҕынан СЕРГУЧЕВ Алексей Егорович Мэҥэ-Хаҥалас улууһун дьаһалтатын баһылыгын бастакы солбуйааччынан анаата.

ДЬОН ӨЛҮҮЛЭЭХ СҮҺҮРҮҮ

ЧЕРСКИЙ. Атырдьах ыйын 3 күнүгэр Билибинэ ... бортчиленнэн сүһүрүүттэн ааҥна 3 киһи ... Тордуус ... ыараан турукта. Бырааба ... органнар үлэһиттэр уонна эмчиттэр ... суох ... ... сабаастыыллар.

ВСЕМ РУКОВОДИТЕЛЯМ И ГЛАВНЫМ БУХГАЛТЕРАМ ПРЕДПРИЯТИЙ, УЧРЕЖДЕНИЙ НЕЗАВИСИМО ИХ ФОРМ СОБСТВЕННОСТИ

Доводим до сведения и использования в работе Постановление Правительства Российской Федерации от 24 июля 1998 г. № 800 «О мерах по обеспечению своевременной выплаты государственных пенсий и порядке взимания страховых взносов в временного целевого сбора в Пенсионный фонд РФ.

Обращаем Ваше внимание на то, что с 1 августа 1998 г. введен временный целевой сбор в ПФР по ставке 2 процента.

Плательщиками страховых взносов и временного целевого сбора в ПФР являются:

1. работодатели:

а) организации, крестьянские (фермерские) хозяйства;

б) индивидуальные предприниматели, крестьянские (фермерские) хозяйства, частные детективы, нотариусы, занимающиеся частной практикой, выплачивающие физическим лицам вознаграждения в соответствии с договорами гражданско-правового характера, предметом которых являются выполнение работ и оказание услуг, а также в соответствии с авторскими и лицензионными договорами;

в) физические лица, выплачивающие вознаграждения за выполненные работы и оказанные услуги в соответствии с договорами гражданско-правового характера, предметом которых является выполнение работ и оказание услуг, а также в соответствии с авторскими и лицензионными договорами;

2) индивидуальные предприниматели, крестьянские (фермерские) хозяйства, частные детективы, нотариусы, занимающиеся частной практикой, а также физические лица творческих профессий, не являющиеся членами творческих объединений;

3) физические лица, получающие доходы, на всем ...;

4) коллегии адвокатов—за адвокатов.

Пояснение: Ранее установленные тарифы 1 % от начисленной заработной платы на работника и 28 % (20,6 %) в зависимости форм собственности для предприятий остается в силе.

Пенсионный фонд Российской Федерации.

«АРГЫСМЕДСТРАХ» ИҺИТИННЭРЭР.

Саха Республикатын Президенин 1996 с. от ыйын 6 күнүнээҕи 511 №-дээх Ыйааҕар, Чурапчы улууһун дьаһалтатын баһылыгын 1998 с. атырдьах ыйын 6 күнүнээҕи 421 №-дээх дьаһалыгар уонна 317 №-дээх дуогабарыгар олоҕуран, улууска бары олохтоохтору «Аргысмедстрах» страховой компаниятын бэлитуулаах медицинскай страхованиены хабыллыбыттар.

Онон сибилигин, дьаһалтатар дьаһалталара сулуллаҕы оҥорорун испииһигэр «Аргысмедстрах» Чурапчы улууһунааҕы бөлөмүгэр уоннуттар Степанова Р. Н. тарсарыгаритыгар. Кииска тел. 21-528.

ПРИГЛАШАЕМ НА УЧЕБУ

Ожулунский сельский политехнический лицей объявляет набор учащихся в 1998—1999 учебном году на базе средней школы по следующим специальностям:

электромонтер по ремонту и оборудованию электрооборудования, водитель категории «С»—срок обучения 1 год;

бухгалтер с-х производства—1 год

швея легкой одежды—1 год;

техник-технолог ювелирного производства—3 года;

техник-технолог огранечного производства—3 года.

Требуются следующие документы:

медсправка;

медсправка по форме ГАИ (по специальности электромонтер);

автобиография;

характеристика;

аттестат о среднем образовании;

фотокарточка 4 шт.;

семейная справка;

справка с места жительства;

справка о совокупном доходе родителей за 3 последних месяца;

договор (по специальностям бухгалтер, электромонтер).

Адрес: 678708, с. Джабыл Чурапчинского улуса. Телефоны: 21-184, 26-342.

Приемная комиссия.

УОТУ СЭРЭЭНИГ!

Атырдьах ыйын 4 күнүгэр, күнүс 11 чаас. Онтуруктуда ... Хайахсыт ... Тура-Кута бөһүөлэгин ... тыл ... уларыйа тохсо ыһыылар ... туттубут ... кырдьаҕас туттубут ... Баран Тыа сабаҕынан ... Таһаарык ... «Роса» ... сабаастыбыт, ... туттубут ... Ити ... эрдэтэр ... ... үмүрүөрдүбүт.

... алдьархай ... Оҕолор, бинир дьиэлэрэй быһыыттан ... Уоту сэрэнниг!

«СО» норр.

ОБЪЯВЛЕНИЕ

Коммерческий банк «Таатта» реализует залоговые части в отсоюзным марки «Урал». Имеются следующие запасные части: кабина в сборе, редуктор, шины в ассортименте, цапфа, опора, диски, труба глушителя, глушитель, баканопа кресла, ... и другие части. Также в продаже имеется автомобиль ЗИЛ-130 с прицепом. Форма оплаты по договоренности, возможны варианты.

Если Вас заинтересовало наше предложение, просим обратиться:

—с. Чурапча, ул. Карова, 4. КБ «Чурапча», тел. 2-15-76;

—с. Ытык-Кюель, ул. Ленина, 40. КБ «Таатта», тел. 2-15-59.

Правление КБ «Таатта».

МАХТАНАБЫТ

Таптыыр кэргэммит, аҕабыт, эһээбит, хос эһээбит, педагогическай үлэ ветерана, Россия үөрэҕириитин туйгуна, Чурапчы гимназиятын олохтооҕо ОСИПОВ Егор Константинович от ыйын 26 күнүгэр нарахан ыарыыттан олохтон туораабыт бар кэмнэтиттэр кургыа, ойобут-тирэх буолбут, күтүрдээнньын ... үлэстибит коллегаларыгар Кривошапкин А. М., Погодников К. С., Абрамов Р. Р., Яковлев Д. С. истиҥник махтаныбытын биллэрэбит.

Кэргэнэ Анна Никитична, оҕо дьиэтэ.

Күндү аҕабыт, убайбыт, эһээбит, улуу кырдьаҕас механизатора, Одьулуун олохтооҕо

СИБИРЯКОВ Петр Николаевич

ыарахаҥҥык ыалдьан өлбүтүн аһыытын курутүйэн туран, табаарыстарыгар, билэр дьоннугар биллэрэбит.

Уолаттара, балтылара, аймахтара (ыччаттар).

Кутурҕаннарын тэрдэллар:

—Уолаттарыгар, бары аймахтарыгар Одьулуун нэһилиэгин дьаһалтата, оскуола коллектива, кырдьаҕастарын сэбиэтэ.

—Уолугар, бэйэтин ... Сибиряков Петр Петровичка Одьулуунааҕы политехническай лицей коллектива.

—Бииргэ үөскээбит, улаатбыт, оҕо саастарын дьоҕор, тылыл, үлэ ветерана, кырдьаҕас механизатор Сибиряков Петр Николаевич өлбүтүнэн ороҥорутар Анатолийга, Петрга, аймахтарыгар Чурапчыттан Ксенофонтова Н. Н. уонна Старостин М. М.

Таптыыр аҕабыт, Мугудай орто оскуолатын биилитэ выпускнига

ТОЛСТОУХОВ Коля

соһумардык өлбүтүн, дириҥник курутүйэн туран, аймахтарбытыгар, табаарыстарыгар иһитиннэрэбит.

Ийэтэ, аҕата, эдьиийэ, балта.

Кутурҕаннарын тэрдэллар.

—Таптыыр уоллара Коля өлбүтүнэн тороҥуттарыгар Иван Афанасьевичка, Ирина Николаевнаҕа Толстоуховтарга икки ыаллара, доҕоттора, табаарыстара.

Чурапчы сельхозтехникатын олохтооҕо

КОРКИН Николай Николаевич

өлбүтүнэн дириҥ кутурҕаннарын тэрдэллар:

—Күндү табаарыстара Коркин Коляҕа холоотоолортун өлбүтүнэн ийэтигэр Парасковья Семеновнаҕа, эдьиийигэр Николай Николаевичка, бииргэ төрөөбүттэригэр, кэргэнигэр Настенкаҕа уонна оҕолоругар Иринаҕа, Валентинаҕа табаарыстара Саргы, Дима Атласовтар, Ирка Неустроева, Катя, Коля Осиповтар, Таня, Андрей Кириллинтар, Ланчык, Миша Дьяконовтар.

Редактор в. т. С. Р. ДАНИЛОВ

НАШ АДРЕС: 678700, с. Чурапча, ул. Карла Маркса, 26 ... ТЕЛЕФОНЫ: редактор—21-312, ... 21-265, магазин—21-585.

Учредители (соучредители) газеты—Редакция, Администрация улуса, Национальная издательско-полиграфическая компания «Сахаполиграфиздат». Газета издается на якутском языке, выходит по вторникам, четвергам и субботам.

Индекс газеты: 54907.

Чурапчинская улусная типография, Национальной издательско-полиграфической компании «Сахаполиграфиздат». Подписано в печать: 07. 08. 98 г. Тираж 2418.

Автор суруктар этиллэр санаа редакция позициятыгар майдыы сөп түбэһэр буолбатах. Суруктар ыйыллар чахчылар кырдьыктарыгар эппиэтинэһи автор түс бэйэтэ сүгэр.